

kezdődő s a népdal szellemében történő zeneoktatás jelentős mértékben gazdagítaná fogja – s hogy ott lesznek a zeneszerzők is... Fiatal ország ez, melynek számos lehetősége még nincs kimerítve. Amerikától még sok új dalt várunk.

[– Maestro, megkérhetem, hogy adjon néhány tanácsot az amerikai főiskolásoknak? Mi lenne a legfontosabb elv, melyet zenei képzésükben követniük kell?]

Csak ezt mondhatom újra: inkább énekeljenek, mint hangszeren játsszanak – és inkább játsszanak hangszeren, mint lemezt hallgassanak vagy televíziót nézzenek.

[1966]

[– Jó reggelt, Dr. Kodály!]

Jó reggelt!

[– Számos amerikai zenetanár és szociológus úgy véli: a zenetanítók és a zenetanulók legnagyobb gondja abból fakad, hogy Amerika a világ iparilag legfejlettebb országa, mely ezért nagyobb mértékben függ a technológiától, mint más országok. Ez kognitív-érzelmi jelenségekben mutatkozik az amerikaiaknál: a dehumanizáció, az élektani-érzelmi jelenségekben mutatkozik az amerikaiaknál: a dehumanizáció, az teljes neurózis jeleiben. Ez tükröződik az énekórára jövő gyerekek közönyös, érdektelenségében, gyakran ellenséges magatartásában is. Hiányzik belőlük a tanulási készség, hiányoznak azok az érzelmi élmények, melyek képessé tennék őket a zene befogadására.]

Miért beszél „befogadás”-ról? Egyszerűen csak muzsikálniuk kellene, nem „fogadni”!

[– Igaz.]

Ez enyhítene és csillapítaná a neurózist. Épp ez a legjobb az elgépiesedés elleni küzdelemben. A gyerekek térjenek vissza a mi „mechanizmusunkhoz”: énekeljenek!

[– Mi olyan közönyösekknek látjuk őket, hogy még zenét hallgatni sem akarnak. Majd akarnak, ha maguk is muzsikálnak! Az aktivitás nagyon fontos.

[– Mi úgy látjuk, hogy életük nem tudatosítja bennük kellőképpen: mi is a szépség a finomság, a komolyság, az öröm, a vágy, a képzelőerő, a szomorúság, a remény – minden más, amit a zene jelent.]

Nos, ebben az esetben az iskolának kell pótolni, amit az élet megtagadott tőlük.

[– Épp ebben ismertük fel tennivalónkat. Mivel azonban az érzelmi élet igen korlátozott Amerikában: valóban nehéz elérni az érzelmi kifejezésnek azt a fokát, mely megengedő jellegű a zene befogadásában. Nekünk amerikaiaknak olyan életformához alkalmazkodni, mely túl nagy figyelmet szentel az anyagi javaknak. Ezért a gyerekek nehéz kimozdítani abból az alap-magatartásból, mely az anyagi természetű dolgok nagyobb jelentőséget tulajdonít, mint a személyes, érzelmi, kifejezésbeli élmények. Következésképpen az amerikai zenetanárok arra kényszerülnek, hogy – mint ön mondja – először az érzelmeiket tanítsák meg növekedniük. Ezután, fokozatosan kell rávenniük a gyerekeket, hogy vállalkozzanak érzelmeik kifejezésére olyan közegben, mint a zene.]

De a gyermek első dalai egyáltalán nem érzelemnyilvánítások! Ezek csak játékok, tréfák – melyek önmagukat fejezik ki. A gyerekeknek nem kell másokat tanítani a kifejezést: megvannak az eszközeik, hogy kifejezzék magukat. Ez az, ami csak aktivitással érhető el, a gyerekek önnön aktivitásával.

[– Az amerikai élet megköveteli, hogy az emberek sebes tempóban éljenek, miközben állandóan anyagi javakkal bannak, magas technikai színvonalon. Ez magyarázza a már említett dehumanizációt és azokat a neurotikus jelenségeket, amelyek érzelmi életünket bonyolultá teszik. Ez azt is jelenti, hogy az amerikaiaknak szükségük van a zenére, mint

vissza kell fogni, nemhogy bátorítani kellene.

Soha nem volt rá szükség. Sőt, a nagyobb hangú gyerekek aktivitását inkább

megközelítési móddal, hogy a gyerekeket a zenében való részvételre buzdítsa?]

Hogye. A technikai dolgok megtanulását a már ismert dalokra kell építeni.

[– Térjünk vissza a gyermekek ösztönzéséhez. Az éneklesen kívüli élt-e ön másféle aspektusaira is?]

[– Ha tehát lehetővé teszik a gyermekeknek, hogy sok-sok egyszerű, jó dallal énekeljenek és sok énekes játékot játsszanak, akkor fogékonnyabbakká válnak a zene technikai-

s azt egyre tovább fejleszteni.

tenni fog valamit, énekelni fog. Ezt a cselekvési vágyat kell kihasználni a tanárnak

Szerintem az amerikai gyerekek ugyanilyenek. Nekik is megvan a maguk hagyó-

leikesen, hajlandó részt venni a zenélésben?]

[– Veleménye szerint a zenét és az intellektuális képzést nagy becsben tartó európai

ismereteket.

kifejlészthet, bonyolultabb játékokat és dalokat is, később pedig bizonyos elméleti

gadni, ami a gyerekekben már amúgy is megvan. Ebből aztán fokozatosan mindent

bármiféle ösztönzés vagy biztatás nélkül. A tanárnak azt az anyagot kell megtra-

kezdésben ne is legyen más, mint játék, amire a gyerekek maguktól vállalkoznak,

bátorításra. De ezek is hamarosan csatlakoznak a többiek játékához. Ezért a zene

nek és játszanak. Csak nagyon kevés felénk és kicsit talán szegényes gyerekek szorul

úgy látjuk, hogy az ép-egészséges gyerekek maguktól is folyton mozognak, énekel-

Nem, soha. Pedig a legtöbb gyerekek nálunk is gyári munkások a szülei. Mi

pasztaltá-e, hogy hosszú ideig újra meg újra ösztönöznie kell a tanulókat?]

Nos, Magyarországnak szánt oktatási programja kidolgozásának korai fázisában ta-

megtanítani az érzelmekre.

hogy zenei szakismeretekre taníthatassuk a gyermekeket. Előbb fel kell lelkesíteni őket és

vázoltam, ennnyit jelent: Amerikában sokszor hosszabb ideig tart, míg eljuthatunk oda,

ben az intellektuális, a művészeti életnek nagyobb szerepe van. A probléma, melyet

bizonyos formát eredményez. A ma látott gyerekek olyan családokból valók, amelyek-

Nálunk a gyerekek nagyrésztnek gyári munkások a szülei; e tény a dehumanizáció

a lelkesítéshez és a zene technikai oldalához. Maguk a gyermekek is eltérnek az átlagtól.

tottak és ebben az irányban ösztönöztek. Csupa olyan tanárról van szó, aki egyaránt ért

[– Ezek valóban kivételes gyerekek voltak, akiket tanáraik először az érzelmekre taní-

nem tipikus? Kivételes gyerekek volnának, akiket ma látunk?

Úgy gondolom: azért nem minden amerikai gyerek ilyen felénk és ügyefogyott.

Epp most láthatja: hogy szaladgálnak az amerikai gyerekek a színpadon. Vagy ez

hogy képtelenek énekelni vagy bármely más módon zenélni.]

[– Ha nem ösztönözzük gyermeküket igen gondosan és alaposan, azt tapasztaljuk,

érzelmeiket kifejező művészetre – nagyobb szükségük, mint bármilyen más élettapasztalatra. A zene jó eszköz lehet ezeknek az embertelen állapotoknak a leküzdésére. Az amerikai gyermekeknek tehát először az érzelem és esztétikum felől kell a zenéhez közelíteniük, mielőtt bármely más irányból – például annak technikai oldala felől – közelítenék meg.

Erzelmiileg-esztétikailag elérhetőképpen ezek a gyerekek a kreatív ritmus-program segítségével. Ez abban áll, hogy a gyerekek, a tanár irányításával, ritmikusan mozognak a maguk egyéni, gyermeki módján, miközben hangszeres programzenét hallgatnak.]

Szerintem ez rossz megközelítése a zenének!

[– Ez talán nem az első lépés, talán csak a második...]

De rossz megközelítés! A programzene ugyanis – és minden, ami vele összefügg – nem a zene lenyege, csak afféle mellékválgány. Nem szerencsés dolog mellékválgányra terelni a gyerekeket; féltő, hogy így soha nem jutnak el a lenyeghez. A lenyeggel kell kezdeni. Saint-Saëns műve például, az Allatok farsangja, vagy a Péter és a farkas: mellékválgányok. Ezek nem visznek közel a zenéhez, a gyerekek kívüli maradnak, a zene felületén, nem jutnak el a lenyeghez. A lenyeghez csak az énkésszel lehet eljutni. Csak az énkésszel.

Több száz évvel ezelőtt megkérdézték egy hadvezért, hogy mi kell a háborúhoz. „Három dolog” – válaszolta – „pénz, pénz és pénz”. Arra a kérdésre, mi kell ahhoz, hogy a gyerekeket bevezessük a zene világába, én ezt válaszolnám: három dolog. Ének, ének és ének.

[– Egyetérték Önnel abban, hogy a programzene *komponált* zene, mely nem alapozza meg eléggé ritmusérzésküket, s hogy helyette jobb lenne a gyerekek természetes zenéjét alkalmazni. Időnként saját ritmusait játsszátuk a gyerekekkel egyszerű hangszereken: dobok, xilofonok, fémháromszögök és kreatív mozgást végzettünk velük. Saját féltő-dobok, xilofonok, fémháromszögök kedvenc állataik szerezében, vagy mint bohócok, autók, repülőgépek, hajók, vonatok és történelmi hősök. Ugy látszik, eljutnak a jelkép-érzékesnek arra a fokára, mely a zenét érzékelés szempontjából oly fontos. Ez a...]

Ez a zenének csak külső máza! A felszín.

[– Marmint a jelkép-érzékelés?]

Igen. A zenében nem az illusztrálás és a leírás a fő dolog. Ezek kulisszások. A zenének belülről kell jönnie.

[– A zene magáért való nyelv, melyet nem kell más nyelvre lefordítani.]

Úgy van.

[– Ugyanakkor azonban a zene egyfajta jelképes beszéd is. Hiszen a hangjegyek önmagukban semmit sem jelentenek.]

A hangjegyek nem is. Annál többet jelentenek a hangok, az énekítés.

[– Vajon nem zenei jelkép-érzékelés-e, ha a gyerekek azt mondják valamiről, hogy „ez szomorú”, „ez lágy”, „ez izgalmas”, „ez vidám”, „ez kedves”?

A gyerekeknek minden vidám, amit énekel. És ez a legfőbb dolog, így kell annak lenni minden „énekítő iskola”-ban, melyet az elmúlt napokban ismertettünk s amelyről oly sok szó esett.

Nem a zenei ismeretek a legfontosabbak, nem is a sokoldalú jártasság, amelyre szert tesznek. Nem győzőm hangoztatni: ezek az iskolák leginkább abban különböznek a hagyományos iskolától, hogy bennük mindig boldogak, mindig vidámak a gyerekek. Ezt teszi velük a muzsika, mellyel foglalkoznak.

[– Ugy velli: vidámságuk egyik oka, hogy megnyeri őket a tanáraiktól áradó buzgalom és lelkesedés?]

Nem. Attól válnak boldogokká, hogy érzik: személyiségük mind jobban fejlődik. Ugy érzik, hogy egyre erősebbek, egyre frissebbek, egyre emberebbek.

[– Nos, ez megint csak a mi problémánk. Az az élet ugyanis, amelyet mi élünk, szemléletmást megfoszt bennünket attól az érzéstől, hogy emberek vagyunk, és hogy egyedi módon, személyiségekként fejlődünk.]

Kettős ok, hogy zenével védekezzenek ellene.

[– Nálunk a gyerekeket állandóan ösztökélni kell arra, hogy vidámak és lelkesek legyenek, többet, mint önöknek Magyarországon. Nos, ha az amerikai zenetanárok a technika tanítását, a zenei jártasságot teszik első helyre, az énekés, a ritmus-kreativitás-ei: féld, hogy elállják az útját az olyan nyira szükséges esztétikai hatás érvényesülésének.]

Nagyon gyakran így van. Láttam ragyogó zongoristákat, akik csak az újjaikkal zongoráztak, akiknek agyában és szívében nem volt semmi zene.

[– Es ha szakmai jártasságot és technikát tanítunk gyermekünknek, ez igen gyakran csak fokozza már amúgy is nagymértékben meglévő technikai orientáltságukat.]

Ugy van. Csak rontja a helyzetet.

[– Nem gondolja, hogy az esztétikai-érzelmi megértésnek feltétele a zenei elemeknek megértése, a zenei jártasság megszerzése?]

Mit nevez zenei jártasságnak? Ha a hangszeres játékokot érti...

[– Nos, azt hiszem, az énekhez is kell némi szakmai jártasság – vagy nem?]

Nem. Az ének kevesebb, mint „jártasság”. Az ének egyik természetes kifejezése az embereknek. Énekelné a gyerekek is tud, pedig sohasem tanították rá. Ez a technikai tudás viszont kívülről jön. Ezért nem szeretünk hangszert látni a gyermek kezében addig, míg nem tud elég jól énekelné. Így később viszont „énekelné” a hangszeren is. Mint oly sok zongoravirtuóz.

[– Nem gondolja, hogy az esztétikai-érzelmi megértéshez szükséges a zenei elemek ismerete?]

Nem. Az esztétikai-érzelmi hatás megelőzheti az elemzést és minden elemezni való megértését. Ez mindig később jön. Az érzelmi hatásnak viszont olyan spon-tánnak kell lenni, mint az énekésnek.

[– Így éreztük mi is. A gyermeket el kell büvölnie a zenének – akár maga műveli, akár hallgatja –: akkor majd lesz olyan esztétikai-érzelmi élménye, mely arra készíteti, hogy többet akarjon megtudni róla.]

Ugy van.

[– Nos, a mi megközelítési módunk a tanításban eltér az európatól.]

Az a kérdés, mit ért azon, hogy „európai”. Mert én Európában három, egymástól nagyonis eltérő oktatási rendszert ismerek: a németet, a franciát és az angolt. Mind teljesen más. Melyiket nevezzi „európai”-nak?

[– Talán általánosítottam. Ez arra vall, hogy mi úgy látjuk: Európában információt adnak át a gyerekeknek, nekik azt meg kell jegyezniük és vissza kell idézniük. Mi Amerikában azt próbáljuk elérni, hogy a gyerekek, miután némi irányítást és útmutatást adtunk nekik, fedezzék fel maguknak a tanulás több elvét. Ez az, amit amerikai módra „kreatív tanítás”-nak nevezünk. Azt hiszem, ez összefügg a demokratikus ideállal – vagyis megpróbáljuk legyőzni az uniformizálódást és megpróbálunk egyéniségeket nevelni.]

Es mi a véleménye a rezsebandákról és uniformisákról?

[– Olyan témára tapintott rá, melyben az amerikaiak változásra törekszeneek. Azok a muzikusok, akiknek rezsebandákat kell vezetniük és ünnepegeken résztvenniük, úgy érzik, hogy ez nem zenei tevékenység. Most fellázadtak, és azt követelik, hogy ne kelljen parádézniuk a gyerekekkel, és ne az egyenruhával kelljen tördölniük. Inkább zenét akarnak tanulni a gyerekekkel és néhány hangversenyt adni az érdeklődőknek, ahelyett, hogy állandóan parádézniuk nevelésnek egyenruhákban. Mindez érdekli talán.]

Csak azért szoltam róla, mert az utóbbi időben sok ilyen rezsebandát láttam Santa Barbarában.

[– Nos, tül azon, hogy egyéniségeket igyekszünk nevelni, tudjuk, hogy egyetlen szükséges a kreatívítás is Amerikában. Megpróbáljuk rávezetni a gyerekeket arra, hogy a főbb fogalmakat a maguk módján, önállóan fedezzék fel. Lehetőségessnek tarja-e, hogy az amerikai tanárok fel tudják használni az ön nevelési eszközait a maguk kissé eltérő módszereinek keretei között?]

Szerintem Magyarországon elértük a tanításban a kreatívítás lehetőséges maximumát. Ezt itt nem nagyon tudják. Még Mary Helen Richards is csak rövid időt töltött Magyarországon, és úgy szólva csak a felszín láta, azt, amit ennyi idő alatt láthatott. Ezért, amit ő csinál, az nem ugyanaz, mint amit mi csinálunk Magyarországon. Remélem, idővel egyre többen látogatnak hozzánk hosszabb időre az önk országából, hogy megfigyeljék, mit teszünk, és eldöntsék, mit használhatnak fel belőle. Szerintem egész tanításunk nagyonis kreatív.

[– Ezt örömmel hallom. A meghallgatott lemezek valóban a gyerekek kreatívításáról tanúskodnak.]

Ugy tudom, az első lemezt hallotta, melyet három nappal ezelőtt mutattunk be.

[– Igen, azt.]

Nos, azt hiszem, e lemez kéllőképpen bizonyítja, hogy tanításunkban meglehetősen nagy szerepe van a kreatívításnak.

[– Valóban. De el tudja-e képzelni, hogy, ha az önk zenei nevelésének anyagát az attól valamelyest eltérő amerikai módszer szerint tanítanánk, az elért zenei eredmény ugyanolyan magas színvonalú lehetne?]

Különböző módszerekkel aligha lehet ugyanarra az eredményre jutni. Ha ugyanazt az eredményt akarja elérni, ugyanazt a módszert kell alkalmaznia.

[– De kisebb újításokkal, adaptációkkal...]

Adaptációkkal, amennyire lehet: vagyis előbb meg kell keresni hozzá saját gyermekdalaikat. A mi gyermekeink hazulról hozzák magukkal az ősi magyar dalokat. Az amerikai gyerekek azonban, ha egyáltalán hoznak valamit hazulról, akkor más dalokat hoznak. Kezdetben azokat a dalokat kellene használni – hogy aztán egyre jobban kitágítsák a gyerekek zenei látóhatárát. Mi sem magyar dalokat zenéjében csak bizonyos korlátozott számú ritmus- és dallamfordulatok találhatók. Ha nem akarunk önmagunkba zárkozni, akkor körül kell néznünk és át kell vennünk minden átvethetőt. A zenének élnie kell a ritmus és a dallam minden lehetőségével, ezek pedig csak különböző népeknel találhatók.

[– Tehát egészséges dolog számunkra, ha ide-odakölcönzünk...]

Feltétlenül.

[– ...olyan elveket, melyeket más országok, más népek zenéjében fedezünk fel.]

Kiindulni azonban a sajátjukból kell. Hogy úgy mondjam, a „saját dallam-tár”-ukból. Ezt kell aztán kibővíteni más népek zenéjével. A nagy klasszikusok zenéje mindig különböző népek zenéjének ötvözte. Mozart, akárcsak Bach, német és olasz zenét ötvözött egybe. Minden nagy zeneszerző, ha *egy bizonyos* népképviseelője is, elképzeli a többi országot, és egyévtől zenei világ minden lehetséges zenéjét.

[– A jó kreatív tanítás végülis gyakran produkál Amerikában jól tájékozott, képzett, nem gátolt, széles látókörű személyiségeket. Vajon az ilyen amerikaiak helytállóan-e ugyanolyan jól ezekben a nehéz időkben, mint a rendszeres-egységes módszer szerinti képzett európai diákok?]

Korunk oly bonyolult, hogy nem jósolhatjuk meg: vajon az európai vagy az amerikai diákok állják meg benne a helyüket. De ez mindenképpen túl messzire vezetne. Maradjunk a zenénél.

Úgy látom, Amerikában is épp úgy szükséges a közönségnevelés, mint Európában. Itt is rengeteg előadó- és alkotóművész van, és igen kis közönség. Mint megtudtam, a nagy zenekarok, melyeket gazdag emberek tartanak fenn, igen nehezen jutnak kellő számú közönséghez. A fenntartók dolga bizonyos számú jegyet eladása; ha ez nem sikerül, nekik kell az egészet kifizetni. Ez nem egészséges zenei élet! Akkor lenne egészséges, ha a nép széles rétegei igényelnék a zenét és tudnának a hangversenyekre. Nálunk Magyarországon is ugyanez a helyzet. Ezért fő célunk most a közönség nevelése. Nem az előadóké és alkotóké – akikből amúgy is túl sok van. Közönségre van szükségünk, ezért próbáljuk a gyerekeket megtanítani a zenére. Nem zene tudósokat akarunk nevelni belőlük, hanem a zene szerelmeseit, felbressztve bennük a zene iránti igényt.

[– Amint mondta: ez idő szerint nincs kellő számú közönségünk Amerikában. Az ország nagyságához képest kicsiny a közönség – bármit mondjanak is a lemez- és hangszereleadási statisztikák. Népünk nagy többsége nem hallgat zenét és nem is műveli, semmilyen formában.]

Mármost az élő zenét.

[1966]

[– Az élő zenét, igen.]
 Epp ez a veszélye a nagy hanglemez- és televízió-kultusznak: kiöli a személyes aktivitást. Ezt az aktivitást akarjuk visszahelyezni jogatba.
 [– Nagy szüksége van rá technokrata társadalmunknak. Azt hiszem, Amerika végre felfedezte, hogy népének rettenetesen hiányzik a művészet. Eljött az az idő, amikor rászorultunk az önök tapasztalataira és segítségüket kérjük. Mostantól fogva mi itt Amerikában aktívabak akarunk lenni és sokkal zeneibb embereket akarunk nevelni. Ugy vélem: ha a zene eszközeivel is kreatív, érzelmi embereket nevelünk Amerikában, akkor a világ számos gondja is jobban megoldható lesz.]
 Igen. Hiszem, hogy a zene jobba teszi az emberiséget. Ez erős hitem: ezért dolgozom megvalósulásáért. A jobb muzsikusz jobban ember is. Emlékszik, mit mond Shakespeare a Velencei kalmárban arról az emberről, „kiben nem él a zene”?
 [– Annak sivar élete lesz. Dr. Kodály, van-e befejezési valami üzenete számunkra? Bármi, amit el akar mondani az amerikai zenetanároknak és muzsikusoknak?]
 Örömmel látom, hogy az új zeneoktatási módszer iránt igen nagy érdeklődés támadt a zenetanárok körében. Allandóan hangoztatják ugyanis, hogy a pusztá mechanizmus semmit sem ér.
 Remélem: világméretű körusban egyesülhetünk önökkel, hogy az emberiség jobb jövőjétől énekeljünk.]

MAGYAR ZENEI NEVELÉS ELŐADÁS PÉCSÉTT

TALÁN VAN, AKIBEN előadásom címe a sovinizmus gyanúját kelti. Hiszen a művészet nemzetközi, a zene különösen. A ketszerkettő mindenütt négy, a C-dúr skála a világ minden táján egyforma. A hegedű vagy zongora újirakása sem lehet különböző nemzetenként. Mi lehet hát, és mire való a külön magyar zenei nevelés?

Nem egészen így áll a dolog. Először is a világ sok népének megvan a maga különös hangrendszere. De az úgynevezett civilizált világban is, amed-

dig az egyformán hangolt zongora elér, minden országban mást és másképpen minden civilizált országban játszanak, azt kell megállapítanunk, hogy azok-

vészetben. Homérosztól Verdiig, Shakespeare-től Petőfiig, a görög szobra-

szattól Rembrandt-ig és Raffaellóig azok a művek terjedtek el legjobban világszerte, amelyek legelősebben fejezik ki a maguk nemzeti sajátosságait. Minthogy ezekben a művekben mutatkozik az egyéni alkotóerő tetőpontja is,

világos, hogy nincs olyan egyéni eredetiség, amely nem gyökerezik valamely nemzeti eredetiségben.

Es ez nemcsak az alkotó, hanem az előadó-művészetre is áll. Minden nagy előadó-művészen kimutathatók nemzete jellemző vonásai. Egy magyar előadó-művészen nem az érdekli a külföldet elsősorban, hogyan játsza

Bachot, Beethovent, hanem, hogy mivel tudja őt a neki rejtélyes magyar pszichéhez közelebb vinni. Az előadótól is a maga népe magyarságát várják legerősebben.

Sok esetben tapasztaltuk, hogy külföldre vetődött előadó-művészeink csakhamar elvesznek a népek tengereiben, beleolvadnak a vendéglátó or-

szágba, *mert nincs elég mélyen megalapozott nemzeti kultúrájuk*. Egészen más példát a külföldre vándorolt olasz zeneész. Az mindenütt olasz maradt, nemcsak azzal, hogy a maga népe művészetét propagálja, hanem idegen művek

előadásába is beleviszi a maga sajátos, élesen megkülönböztető nemzeti jel-
legét. Már ebből is nyilvánvaló, hogy a magyar zenei szaknevelés valamiben hiányos.

s előbb tudtam hegedülni a „Brüderlein fein”-t, mint akármilyen magyar zongora- és hegedűiskolából tanultam, amely tele volt német népdalokkal. Ezt más nemzettek már régóta megtették. Jómagam is olyan német az alapra építi a hangszer-tanulást.

mint ahogy megtanítja e dallamokat, rajtuk bevezet az írás-olvasásba, s erre tovább építhet. De addig nem tehet mást, ha nem akar idegenre nevelni, köztudatba. Mire ez bekövetkezik, a zenei szaknevelés-kész alapot kap, amin Évekig, talán évtizedekig fog tartani, míg ennek tartalma átmeleg a vesén énekel, kiadott szerkesztésében egy Iskola! Énekgyűjteményt.

könnyebben megtanulja a diák a zene elemét olyan dalokon, amelyeket szí-zetnek látta az időt, hogy helyben hagyja, ami történt, és belátva, hogy Két évtized leteltével a hivatalos fórum, a Közoktatási Tanács, elérke-is, míg a belediktált iskolazene többnyire értéktelen papirgalszka.

mégis magára ismert benne, megérezte, hogy a benne lüktető élet az ő élete talos támogatással. A diákság azonban nagy lelkesedéssel karolta fel, nyilván nép igazi hangja az iskola kapuit. Hol bejutott, hol nem, de ritka helyen hiva-Zenében megpróbáltunk segíteni. Mintegy húsz éve döngeti a magyar menyeknek.

lelkét, s ezzel egyik előkészítője volt a közelmúltban lezajlott gyászos ese-tudjuk — eléget paraszoljunk évtizedek óta, anélkül, hogy lényegesen segít-Zenei köznevelésünk múltja azonos egész közoktatásunkéval. Az pedig, magát zeneileg otthon, de leginkább idegen neki a magyar.

ket sem tudja igazán. A keverék-zenén tartott gyermek pedig sehol sem érti-tosan nem bírja, tehát tíz éves kora előtt. A többnyelvű gyermek végül egyi-gyar zenei észjárását felépiteni és megerősíteni. Egyelőre csak azt. Amint ahogy magyar zenei östénomén anyatejével táplálni, hogyan kellene benne a ma-Régóta és sokat hirdettem már, hogyan kellene a gyermeki lelket a kell elhíndulni. Hét-nyolc éves korig a két út egy nyomon halad.

E program megvalósítására két külön, de párhuzamos úton egyszerre programot jelent. ez a három szó: *magyar zenei műveltség*, sok évtizedre, talán évszázadra szóló egybeolvadásról számolhat be. Mikor lesz az: nem tudjuk előre. De bizonyos, dőtörténet egyik legfontosabb fejezete az lesz, amely e két ellentétes réteg-mint művelletlenség. Súlyos történeti okai vannak ennek, s a magyar művelő-nem térme meg együtt. Műveltség annyi, mint idegenség, magyarság annyi, A kettő tehát mintha kizárná egymást, magyarság és zenei műveltség mintha leg teljesen művelletlen, ezért nagyobb igényű zenei művelésére képtelen. ves neki. Az a réteg pedig, amely a magyar zenét inkább magának érzi, zenei-zenére van nevelve, a magyar jelleget iránt semmi érdeke, sőt sokszor ellenszen-Ami pedig a közönségünket illeti, annak műértő része tisztára idegen

népdalt. Magyar zongora- és hegedűiskola ma sincs még olyan, amely rendszeresen, ősi hagyományunkra építene.

Érthető ez, ha meggondoljuk, hogy szaknevelésünk a legújabb időkig kültöldiek kezén volt, akik magyarul nem tudtak, előkelő idegenek módjára, mint egy szigeten éltek itt, a magyar éllettől és kultúrával semmi kapcsolatuk nem volt. Közvetlen tanítványaik közül is csak kevesen küzdötték fel magukat a zenei magyarságig. Az majd csak a harmadik-egyedik zenszgenerációnak lesz természetes anyanyelve. Addig még sok szakzsenesnek kell lefutnia pályáját, aki ugyan itt született és magyarul beszél, de kultúrája merőben idegen. Még sok küzdőben kelet, hogy nagyobbrészt idegen zenén nevelkedő zenészeink jelkében megszólaljon a magyar húr. Még tiszta magyar származásúakéban is elnyomja halk hangját a világzene harsogása.

Itt derül ki, hogy a C-dúr skálának, bár mindenütt egyforma, nem mindenütt ugyanaz a jelentősége. A németeknél alapvető, nálunk mellékes. Aki ebből a rendszerből kiindulva nevelkedik, vagyis a német tanmenetet követi, a magyar zene sajátosságai iránt örök életére érzéketlen marad. Egyes nagy tehetségek, nagy fáradsággal, sok évi elszánt munkával elérhetik, hogy megnyíljanak a magyar hang számára. De nem volna sokkal egyszerűbb a gyermekét ránevelni? Akkor mindenki elérné természetes úton.

A magyar zenéből a nemzetközi zene megértésére könnyű út vezet, fordított irányban nehéz, vagy semmilyen.

Tehát szükség van magyar zenei nevelésre, magyar és nemzetközi szempontból egyaránt. Nemzetközi érdeklődésre annál inkább tarthatunk számmot, mennél magyarárbabak vagyunk. Magyar zenei műveltségre pedig csak ezen az úton járhatunk, enélkül továbbra is csak idegen művészetnek számíthatunk.

Elvégre választanunk kell: gyarmat maradjunk-e továbbra is, vagy független ország legyünk, nemcsak politikában, hanem kultúrában, saját egyémisségünk érvényesítésében is.

Ha ezt akarjuk, meg kell keresnünk azokat az utakat, amelyek zenei sajátosságunk minél szabadabb és teljesebb kifejtésére vezetnek.

Az iskola már elindult a helyes úton, csak járja végig következetesen, az eredmény nem maradhat el. Nincs még annyira kidolgozva a hangszertanítás magyar módszere. Az itt előadásra kerülő „Gyermekétanok” egy szerény próbálkozás ebben az irányban.

Azzal, hogy e darabokat a fővárost megelőzően egy vidéki városban mutatom be, annak a meggyőződésnek akarok kifejezést adni, hogy a magyar zenei nevelés megvalósításában egy ilyen városnak nagy szerepe lehet, esetleg a fővárosnak is példát mutató, kezdeményező szerepe.

Máris megindult itt egy olyan próbálkozás, amelyhez hasonló a fővárosban nincs, és amelynek döntő fontossága lehet egész zenei nevelésünkre. A zeneiskola bevezető tanfolyamát értem, amely előbb zenére akar tanítani,

csak azután hangszerre, továbbá az elemi iskolák válogatott tanulójának is-
kolánkvülűi enekörít. Az eredmény elé nagy várakozással tekintek, és kérek
mindenkít, akinek módjában áll, hogy e vállalkozásokat minden erejével
támogassa. Ez az eljövendő magyar zenei műveltség magvetése.
A demokrácia ezen a ponton kettőt jelent: egyik a zenei művelődés esz-
közeinek hozzáférhetővé tétele mindenki számára, másik a nemzeti saját-
ságok teljes érvényesítése.

Mindkettőt munkálja a pécsi úttörés.

[1945]